

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ/CIVIL LAW/ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО

<https://doi.org/10.59546/18290744-2025.7-9-26>

ԱՐՓԻՆԵ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

*ԵՊՀ իրավագիտության ֆակուլտետի
քաղաքացիական իրավունքի ամբիոնի դասախոս,
իրավաբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ*
ՄԱՐԻԱՄ ԱՅՎԱԶՅԱՆ
իրավագիտության մագիստրոս

ARPINE HOVHANNISYAN

*Lecturer at the Chair of Civil Law of
YSU Faculty of Law, PhD,
Associate Professor*
MARIAM AYVAZYAN
LLM

АРПИНЕ ОГАНЕСЯН

*Преподаватель кафедры гражданского права
юридического факультета ЕГУ,
кандидат юридических наук, доцент*
МАРИАМ АЙВАЗЯН
Магистр права

**ՎԵՐԱՐՏԱԴՐՄԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՄԵԿՆԱԲԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԹՎԱՅԻՆ ԴԱՐԱՇՐՋԱՆՈՒՄ**

**PECULIARITIES OF THE INTERPRETATION OF THE REPRODUCTION
RIGHT IN THE DIGITAL AGE**

**ОСОБЕННОСТИ ИНТЕРПРЕТАЦИИ ПРАВА НА ВОСПРОИЗВЕДЕНИЕ В
ЦИФРОВУЮ ЭПОХУ**

Ներածություն

Վերարտադրման իրավունքը հեղինակային և հարակից իրավունքների համակարգի ամենահիմնարար և առանցքային իրավունքներից է: Այն հեղինակային և հարակից իրավունքների միջուկը կամ սիրտն է¹:

¹ Són Pila, Justine, and Paul Torremans. European intellectual property law. Oxford University Press, USA, 2019, էջ 279:

Թվային դարաշրջանի զարգացումներն էականորեն վերափոխել են վերարտադրման իրավունքի կիրառման ու մեկնաբանման եղանակները: Տեխնոլոգիական նորագույն միջոցները հնարավորություն են տալիս հեղինակային իրավունքի օբյեկտների և կատարումների ամրագրումները վերարտադրելու տարաբնույթ ձևաչափերով և եղանակներով՝ երբեմն ընդամենը մի քանի վայրկյանում ստեղծելով գրեթե անսահման քանակությամբ օրինակներ:

Այս նոր իրողություններն առաջացնում են մի շարք գործնական հարցեր, այդ թվում՝ արդյոք, օրինակ, որևէ կայքէջում սիրելի կատարողի տեսահոլովակի դիտումը կարող է համարվել վերարտադրման իրավունքի խախտում, թե ոչ: Այս տեսանկյունից անհրաժեշտություն է առաջանում քննարկելու վերարտադրման իրավունքի սահմաններն ու կիրառելիության շրջանակները:

Սույն հոդվածի նպատակն է վերլուծել վերարտադրման իրավունքի մեկնաբանման առանձնահատկությունները՝ անդրադառնալով թվային դարաշրջանի առաջադրած մարտահրավերներին:

Հիմնական հետազոտություն

Վերարտադրումը երկի կամ հարակից իրավունքի օբյեկտի այն եղանակով ամրագրումն է, որը թույլ է տալիս ընկալել աշխատանքը կամ հարակից իրավունքների օբյեկտը և դրա հիման վրա վերարտադրել այն և հաղորդել հանրությանը²:

Այս իրավունքի էությունը վերհանելու համար կարևոր է դիտարկել դրա վերաբերյալ կոնվենցիոն կարգավորումները և դրանց մեկնաբանություններում առկա դիրքորոշումները: Այսպես՝ գրական և գեղարվեստական երկերի պահպանության մասին Բեռնի կոնվենցիայի 9-րդ հոդվածն ամրագրում է, որ հեղինակներն ունեն բացառիկ իրավունք թույլատրել իրենց երկերի վերարտադրությունը ցանկացած միջոցներով և ցանկացած եղանակով: Ըստ կոնվենցիայի մեկնաբանության՝ այս բնորոշումից կարելի հանգել, որ գործողությունը վերարտադրում բնորոշելու համար կարևոր չեն վերարտադրման մեթոդը, եղանակը կամ ձևը, արդյոք երկի կրկնօրինակն ընկալվում է ուղղակիորեն, թե որևէ սարքավորման միջոցով, արդյոք աշխատանքն ամրագրված է շոշափելի նյութական կրիչում, թե ոչ, արդյոք վերարտադրությունն իրականացվել է ուղղակիորեն, օրինակ՝ շոշափելի նյութական կրիչից, թե ոչ անուղղակի, օրինակ՝ ուղիղ հեռարձակման պարագայում³:

Ավելին, կոնվենցիայի բացատրական մեկնաբանությունները հատուկ ընդգծում են, որ վերարտադրման իրավունքը չի ընդգրկում հրապարակային կատարման իրավունքը: Միևնույն ժամանակ հստակորեն ընդգծվում է, որ վերարտադրման իրավունքը կիրառելի է այն բոլոր գործընթացների և մեխանիզմների նկատմամբ, որոնք թեև դեռևս հայտնագործված չեն, բայց կարող են հետագայում կիրառվել երկերի վերարտադրման համար⁴: Ինչը նշանակում է՝ ի սկզբանե կոնվենցիան միտված էր ապագային՝ գիտատեխնիկական բոլոր հնարավոր զարգացումների հաշվառմամբ:

Ինչ վերաբերում է կատարողների, հնչյունագրեր արտադրողների և հեռարձակող կազմակերպությունների իրավունքների պահպանության մասին Հռոմի կոնվենցիային (այսուհետ՝

² Տե՛ս World Intellectual Property Organization. Guide to the copyright and related rights treaties administered by WIPO: And glossary of copyright and related rights and terms. WIPO, 2003, էջ 307:

³ Տե՛ս նույն տեղում:

⁴ Տե՛ս World Intellectual Property Organization. Guide to the Bern Convention for the Protection of Literary and Artistic Works (Paris Act, 1971), Geneva (1978) էջ 54-55:

Հռոմի Կոնվենցիա), ապա այն ամրագրում է վերարտադրման հասկացությունը: Այսպես՝ կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածը սահմանում է, որ վերարտադրություն նշանակում է՝ ամրագրման մեկ կամ ավելի օրինակների պատրաստումը: Ինքնին այս հասկացությունը բավական չէ վերարտադրման հասկանալու համար ու այս առումով որոշակիորեն օգնում է կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածը, որ անդրադառնում է ուղղակի կամ անուղղակի վերարտադրմանը:

Իր հերթին, Մտավոր սեփականության համաշխարհային կազմակերպության Կատարումների և հնչյունագրերի մասին պայմանագիրը (այսուհետ՝ Կատարումների և հնչյունագրերի պայմանագիրը), թեև չի ամրագրում վերարտադրման հասկացությունը, սակայն, ըստ պայմանագրի, Բեռնի կոնվենցիայում ամրագրված վերարտադրման դրույթը և դրա մեկնաբանությունը *mutatis mutandis* վերաբերում է պայմանագրով ամրագրված վերարտադրման իրավունքի նկատմամբ, ինչը նշանակում է, որ վերագրյալ մեկնաբանությունները կիրառելի են նաև կատարումների վերարտադրության համար⁵: Ավելին պայմանագիրը հատուկ ընդգծում է, որ վերարտադրման իրավունքի վերաբերյալ կարգավորումները լիովին կիրառելի են թվային միջավայրում, ինչը նշանակում է, որ կատարման պահպանումը թվային կրիչներում, համակարգիչներում իրենից ներկայացնում է վերարտադրում պայմանագրի իմաստով⁶:

Այս ոլորտում հաջորդ կոնվենցիան՝ «Տեսալսողական կատարումների մասին» Պեկինի պայմանագրի (այսուհետ՝ Պեկինի պայմանագիր) 7-րդ հոդվածը սահմանում է, որ կատարողներն օգտվում են բացառիկ իրավունքից՝ թույլատրելու տեսալսողական ամրագրումներում ամրագրված իրենց կատարումների ուղղակի կամ անուղղակի, ցանկացած եղանակով ու ձևով վերարտադրություն:

Առաջին հայացքից վերարտադրման իրավունքը թվում է պարզ ընկալելի և հեշտությամբ մեկնաբանման ենթակա իրավունք, սակայն թվային դարաշրջանում իրավիճակը այլ է: Հայկական իրավական պրակտիկան թվային միջավայրում վերարտադրման իրավունքին գրեթե անդրադարձ չի կատարել, այդ իսկ պատճառով այս իրավունքի առանձնահատկությունները վեր հանելու համար անհրաժեշտ է դիտարկել կարգավորումները և մեկնաբանությունները Հայաստանից դուրս:

Այսպես՝ Եվրոպական խորհրդարանի և Հանձնաժողովի 2001 թվականի մայիսի 22-ի «Տեղեկատվական հասարակությունում Հեղինակային իրավունքի և հարակից իրավունքի որոշակի ասպեկտների ներդաշնակեցման վերաբերյալ» 2001/29/EC դիրեկտիվը (այսուհետ՝ Դիրեկտիվ) սահմանում է հատուկ բացառություններ վերարտադրման իրավունքից⁷: Դիրեկտիվի 5-րդ հոդվածը սահմանում է բացառություն վերարտադրման ժամանակավոր դեպքերի համար, որի ներքո հասկացվում են.

Երկերի և կատարումների ամրագրման վերարտադրության կարճատև կամ հազվադեպ՝ ժամանակավոր գործողությունները, որոնք ինքնուրույն տնտեսական նշանակություն չունեն և տեխնոլոգիական գործընթացի անքակտելի և էական մասն են կազմում, որոնց միակ նպատակն է՝

- 1) միջնորդի միջոցով երրորդ անձանց միջև ցանցում ստեղծագործության տարածումը.
- 2) աշխատանքի օրինական օգտագործումը:

⁵ Տե՛ս World Intellectual Property Organization. Guide to the copyright and related rights treaties administered by WIPO: And glossary of copyright and related rights and terms. WIPO, 2003, էջ 308:

⁶ Տե՛ս նույն տեղում, էջ 245:

⁷ Տե՛ս Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society:

Վերոգրյալ կարգավորման լույսի ներքո շատ կարևոր է վերհանել, թե ինչ են իրենից ներկայացնում վերարտադրության կարճատև կամ հազվադեպ՝ ժամանակավոր գործողություններ: Այս դրույթի մեկնաբանման համար հատկապես կարևոր նշանակություն ունեցան Արդարադատության Եվրոպական դատարանի «Infopaq International A/S v Danske Dagblades Forening (Infopaq II)», «Football Association Premier League and Others v QC Leisure and Others Karen Murphy v Media Protection Services Ltd» և «Public Relations Consultants Association Ltd v Newspaper Licensing Agency Ltd (PRC)» գործերը⁸: Այս գործերի շրջանակում դատարանը հստակորեն ամրագրեց, որ նշված բացառությունը պետք է մեկնաբանվի հստակորեն՝ մի կողմից իրավական որոշակիության, մյուս կողմից նոր տեխնոլոգիաների զարգացման հաշվառմամբ՝ երաշխավորելով արդարացի հավասարակշռություն իրավատերերի և այն օգտատերերի շահերի միջև, որոնք ցանկանում են օգտվել նոր տեխնոլոգիաների ընձեռնած հնարավորություններից⁹:

Ինֆոփաքը մեղիա մոնիթորինգ իրականացնող ծառայություն էր, որ մոնիթորինգի էր ենթարկում լրահոսը և ընտրված հոդվածների քաղվածքները ուղարկում իր հաճախորդներին էլեկտրոնային փոստի միջոցով: Քաղվածքները կազմվում էին տվյալների հավաքագրման գործընթացի միջոցով (data capture process), որը ներառում էր թերթերի ֆիզիկական օրինակների սքանավորումը թվային ֆայլեր կերտելու համար, որոնք այնուհետ ենթարկվում էին այնպիսի կարգավորումների, որպեսզի հնարավոր լիներ որոնել կանխորոշված բառերը: Որոնման արդյունքում անհրաժեշտ համապատասխանությունը հայտնաբերելիս տեղեկությունները՝ ներառյալ հրապարկման ամսաթիվը, հրապարակման էջը, որոնման բառին նախորդող և հաջորդող հինգ բառերը (ընդհանուր քանակությամբ տասնմեկ բառ) գեներացվում էին, տպվում էր համապատասխան էջը և այն ուղարկվում էր հաճախորդներին: Այս գործի շրջանակում Դանիայի լրագրողների պրոֆեսիոնալ միությունը (Danske Dagblades Forening), տեղեկանալով ստեղծված իրավիճակի մասին, դիմեց Ինֆոփաքին: Ի պատասխան՝ Ինֆոփաքը հայտնեց, որ թեև իրավատերերի կողմից չկան համապատասխան թույլտվությունները, սակայն կատարված գործողությունները լիովին իրավաչափ են¹⁰: Նշված գործը հասավ ընդհուպ մինչև Դանիայի Գերագույն դատարան, որը գործի լուծման համար ստիպված էր 13 հարց ուղղել Արդարադատության Եվրոպական դատարանին, որոնց մեծ մասը հանգում էր ժամանակավոր վերարտադրության մեկնաբանմանը:

Այս գործը շրջանակում, դատարանը ընդգծեց, որ վերարտադրությունը կարող դիտարկվել որպես ժամանակավոր, եթե դրա տևողությունը սահմանափակված է այնքանով, որքանով անհրաժեշտ է տեխնոլոգիական գործընթացը պատշաճ ավարտելու համար, այդ գործընթացը պետք է ավտոմատացված լինի այնպես, որ այն ավարտելուց հետո՝ առանց մարդու միջամտության, ավտոմատ կերպով ջնջի այդ վերարտադրությունը¹¹: Նշված գործի շրջանակում Դատարանը, հաշվի առնելով, որ վերարտադրությունը վերջին փուլը տեղի էր ունեցել համակարգչային տեխնոլոգիաներից դուրս, քանի որ քաղվածքները տպվել էին թղթի վրա և դրանց ոչնչացումը լիովին կախված էր գործընթացում ընդգրկված անհատների կամքից,

⁸ Sté Pila, Justine, and Paul Torremans. European intellectual property law. Oxford University Press, USA, 2019, էջ 284:

⁹ Sté նույն տեղում:

¹⁰ Sté Alexander, I., 2009. The concept of reproduction and the “temporary and transient” exception. The Cambridge Law Journal, 68(3), 521:

¹¹ Sté Judgment of the Court (Fourth Chamber) of 16 July 2009, Infopaq International A/S v Danske Dagblades Forening, para 64, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:62008CJ0005>

եկավ այն եզրահանգման, որ վերարտադրումը ժամանակավոր բնույթ չի կրել¹²:

Իր հերթին FAPL-ի գործը¹³ սկիզբ էր առել Անգլիայում և վերաբերում էր Պրեմիեր Լիգայի ֆուտբոլային մրցաշարերի հեռարձակմանը, որոնք իրենց մեջ ներառում էին նաև որոշակի մտավոր սեփականության օբյեկտներ (Պրեմիեր Լիգայի օրիներգը և լոգո): Այս օբյեկտների նկատմամբ իրավատերը Պրեմիեր Լիգայի ֆուտբոլային Ասոցիացիան էր (FAPL), որի միասնական լիցենզիայի հիման վրա թույլատրում էր մրցաշարերի հեռուստատեսային հեռարձակումը ԵՄ տարածքում: Լիցենզիոն վճարներից խուսափելու համար, Մեծ Բրիտանիայում մի շարք ռեստորատորներ օգտագործում էին ապակողավորման սարքավորումներ, որպեսզի կարողանան ստանալ հեռարձակումները այլ պետություններից, այդ թվում՝ Հունաստանից: Դրանից հետո նրանք ցուցադրում էին հեռարձակումները իրենց փաբերում և ռեստորաններում: Այս գործի շրջանակում Արդարադատության Եվրոպական դատարանը, ի թիվս այլոց, պետք է անդրադառնար հեղինակային իրավունքի հնարավոր խախտումներին: Հեղինակային իրավունքը խախտումը քննարկվում էր երկու դիտանկյունից, արդյոք հեռարձակված աշխատանքների ցուցադրումն իր մեջ ընդգրկում է վերարտադրությունը, եթե այո, ապա արդյոք նման վերարտադրությունը ընդգրկվում է Դիրեկտիվի 5-րդ հոդվածով նախատեսված ժամանակավոր վերարտադրության բացառության ներքո: Արդարադատության Եվրոպական դատարանն այն մոտեցման էր, որ հեռարձակման ցուցադրությունը իր մեջ ընդգրկում էր վերարտադրության երկու գործողություն: Առաջինը՝ ապակողավորման սարքավորումում աշխատանքների ժամանակավոր օրինակների ստեղծումը, երկրորդը՝ դրանց ցուցադրումը հեռուստատեսային էկրաններին՝ ապակողավորման սարքավորման միջոցով¹⁴: Դատարանը գտավ, որ կիրառելի է Դիրեկտիվի 5-րդ հոդվածով սահմանված բացառությունը, քանի որ, ըստ Դատարանի, նշված գործողությունները նպատակ ունեին միայն ապահովել հեռարձակման ստացումը և իրենց բնույթով ժամանակավոր բնույթ ունեին¹⁵:

Վերոգրյալ երկու գործերը բավական շատ քննարկումների առիթ հանդիսացան: Հատկապես շատ էր քննարկվում այն հանգամանքը, որ նշված գործերով այս կամ հանգամանքի փոփոխությունը կհանգեցներ Արդարադատության Եվրոպական դատարանի այլ դիրքորոշման¹⁶: Ուստի այս գործերի ներքո հատկապես կարևոր է քննարկել Մեծ Բրիտանիայի Գերագույն դատարանի 2013 թվականի ապրիլի 13-ի «Public Relations Consultants Association Limited (Appellant) v The Newspaper Licensing Agency Limited and others» գործը: Նշված գործը վերաբերում էր կրկին մեդիա մոնիթորինգ իրականացնող ծառայությանը: «Մեյլվորթ» ընկերությունների խումբը ստեղծել էր ծրագիր, որ տրամադրում էր թերթերի կայքերում հայտնվող բառերի օրական ինդեքսը: Ընթացակարգը հետևյալն էր. «Մեյլվորթի» հաճախորդները տրամադրում էին որոնողական բառերը, որոնց հիման վրա ընկերությունը տրամադրում էր մշտադիտարկման զեկույց: Մշտադիտարկման զեկույցներն ուղարկվում էին հաճախորդներին էլեկտրոնային փոստով, սակայն միևնույն ժամանակ հասանելի էին ընկերության կայ-

¹² Sñu Pila, Justine, and Paul Torremans. *European intellectual property law*. Oxford University Press, USA, 2019, էջ 289-290:

¹³ Judgment in Cases C-403/08 and C-429/08 Football Association Premier League and Others v QC Leisure and Others Karen Murphy v Media Protection Services Ltd, <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-403/08&language=en>

¹⁴ Sñu Pila, Justine, and Paul Torremans. *European intellectual property law*. Oxford University Press, USA, 2019, էջ 286:

¹⁵ Թեև Դատարանը այս գործի շրջանակում ամրագրեց, որ առկա է Դիրեկտիվով սահմանված բացառությունը վերարտադրության համար, այն հաստատեց հեղինակային իրավունքի խախտումը հեղինակային մեկ այլ գույքային իրավունքը՝ հանրությանը հաղորդելու իրավունքը:

¹⁶ Sñu Pila, Justine, and Paul Torremans. *European intellectual property law*. Oxford University Press, USA, 2019, էջ 286:

քում¹⁷: Այդ գործի շրջանակում հարցը հետևյալն էր, թե արդյոք հաճախորդները լիցենզիայի կարիք ունեին նման ծառայություններ ստանալու համար, եթե մշտադիտարկման զեկույցը հասանելի լիներ միայն ընկերության կայքում:

Մեծ Բրիտանիայի Գերագույն դատարանը մեծածավալ վերլուծություն էր կատարել՝ մեծ շեշտադրում կատարելով Ինֆոփաքի և ՖԱՊԼ-ի գործերին: Դատարանի մոտեցումն այն էր, որ վերջանական օգտագործողի կողմից (end user) ընկերություն կայքում համապատասխան տեղեկությունները դիտելը հեղինակային իրավունքի խախտում չէ: Ըստ Դատարանի էջերի՝ դիտակումը (browsing) իր բնույթով վերջնական օգտագործողի գործառույթ է: Այս գործողությունները ժամանակավոր վերարտադրության դեպքեր են, որոնք թույլ են տալիս դիտարկումը և ժամանակավոր օրինակների վերարտադրությունն օգտագործողի համակարգչի էկրանին և քեշում (cache): Ըստ դատարանի՝ օրինակները քեշում և համակարգչի էկրանին տեխնոլոգիական գործընթացի անբաժանելի մասն են, քանի որ դրանք ժամանակակից համակարգիչների առանցքային գործառույթներն են: Համացանցում դիտարկում կատարելու գործառույթը չի կարող արդյունավետ և ճշտորեն գործել առանց վերոգրյալ վերարտադրության դեպքերի: Վերարտադրության արդյունքում ստեղծված օրինակները ժամանակի ընթացքում ավտոմատ կերպով ջնջվում են և կախված չեն մարդու միջամտությունից: Բացի դրանից՝ օրինակների ստեղծումը չունի ինքնուրույն տնտեսական արժեք՝ բացառությամբ այն դեպքերի, երբ հաճախորդները տպում են կամ ներբեռնում են նյութը¹⁸: Հաշվի առնելով գործի կարևորությունը՝ Մեծ Բրիտանիայի Գերագույն Դատարանը դիմեց Արդարադատության Եվրոպական դատարան՝ պարզելու թե արդյոք վերոգրյալ գործողությունները կարող են դիտարկվել որպես Դիրեկտիվի 5-րդ հոդվածով նախատեսված բացառություն, թե ոչ¹⁹:

Իր հերթին Արդարադատության Եվրոպական դատարանն ամրագրեց, որ օգտագործողի համակարգչի էկրանի օրինակները և համակարգչի կոշտ սկավառակում քեշի օրինակները, որոնք ստացվել էին վերջնական օգտագործողի կողմից կայքի դիտելու ընթացքում, Դիրեկտիվի կարգավորումների ներքո պետք է մեկնաբանել որպես ժամանակավոր կամ պատահական վերարտադրություն, որը կազմում է տեխնոլոգիական գործընթացի անքակտելի մաս, ինչը նշանակում է, որ գործում է Դիրեկտիվի 5-րդ հոդվածով նախատեսված բացառությունը և վերարտադրության համար հեղինակային իրավունքի իրավատերերի համաձայնությունը անհրաժեշտ չէ²⁰:

Վերոգրյալ որոշումների լույսի ներքո, ամփոփելով վերարտադրության համար սահմանված բացառությունները, կարելի է հանգել նրան, որ Դիրեկտիվը սահմանում է վերարտադրության իրավունքի համար բացառություն հետևյալ դեպքերի համար:

- Վերարտադրությունը պետք է լինի տեխնոլոգիական գործընթացի անհրաժեշտ և անքակտելի մաս: Անհրաժեշտության ներքո պետք է հասկանալ, որ օրինակների ստեղծումը

¹⁷ Sfu Press Summary. Public Relations Consultants Association Limited (Appellant) v The Newspaper Licensing Agency Limited and Others (Respondents) [2013] UKSC 18, <https://www.supremecourt.uk/cases/docs/uksc-2011-0202-press-summary.pdf>:

¹⁸ Sfu Judgment Public Relations Consultants Association Limited (Appellant) v The Newspaper Licensing Agency Limited and others (Respondents), [2013] UKSC 18(April 2013), <https://www.supremecourt.uk/cases/docs/uksc-2011-0202-judgment.pdf>:

¹⁹ Sfu Press Summary. Public Relations Consultants Association Limited (Appellant) v The Newspaper Licensing Agency Limited and Others (Respondents) [2013] UKSC 18, <https://www.supremecourt.uk/cases/docs/uksc-2011-0202-press-summary.pdf>:

²⁰ Sfu Public Relations Consultants Association Ltd v Newspaper Licensing Agency Ltd and Others, C-360-13, (June 2014), <https://h2o.law.harvard.edu/collages/34139>:

թույլ է տալիս ապահովել գործառույթների արդյունավետ և ճշգրիտ իրականացումը²¹:

- Վերարտադրության ընթացքում ստեղծված օրինակները պետք է լինեն ժամանակավոր, որ մեկնաբանվում է այնպես, որ օրինակների ստեղծումը պետք է լինի դիպվածային և հազվադեպ, տեխնոլոգիական գործընթացի էական և անքակտելի մաս: Ինչը նշանակում է, որ հեղինակային իրավունքով պաշտպանվող օբյեկտի պահպանումը և ոչնչացումը պետք է լինի ավտոմատ և կախված չլինի մարդու հետագա միջամտությունից: Օրինակների պահպանումը պետք է լինի այնքան, որքան անհրաժեշտ է համապատասխան տեխնոլոգիական գործընթացը ավարտելու համար²²:

- Նշված բացառությունը վերաբերելի չէ միայն այն դեպքերի համար, երբ վերարտադրման օրինակները կատարվում են միջնորդների միջոցով՝ ցանցում նյութի փոխանցման համար: Այս բացառությունը վերաբերելի է նաև այն դեպքերի համար, երբ օրինակները պետք է փոխանցվեն այլ օգտագործողների ևս՝ պայմանով, որ նրան կողմից օգտագործումը իրավաչափ է²³:

- Միայն այն փաստը, որ բացակայում է իրավատերերի թույլտվությունը, օգտագործումը մեխանիկորեն չի դարձնում ոչ իրավաչափ²⁴:

- Օրինակների ստեղծումը չպետք է ունենա ինքնուրույն տնտեսական նշանակություն: Դա չի նշանակում, որ օրինակների ստեղծումը չպետք է ունենա որևէ առևտրային արժեք, այլ նշանակում է, որ չպետք է ունենա ինքնուրույն արժեք, այսինքն՝ ոչ մի արժեք՝ ի հավելում նրան, որը բխում է նյութը դիտելու կամ թվային եղանակով դրա փոխանցումից²⁵:

Եզրակացություն

Անդրադառնալով ՀՀ կարգավորումներին, պետք է նշել, որ ներկայիս «Հեղինակային իրավունքի և հարակից իրավունքների մասին» ՀՀ Օրենքի 22-րդ հոդվածը սահմանում է, որ առանց կատարողի համաձայնության և առանց վարձատրության թույլատրվում են ստեղծագործության վերարտադրման կարճատև կամ հազվադեպ՝ ժամանակավոր գործողությունները, որոնք ինքնուրույն տնտեսական նշանակություն չունեն, տեխնոլոգիական գործընթացի անքակտելի և էական մասն են հանդիսանում և որոնց նպատակն է՝

ա) միջնորդի միջոցով երրորդ կողմերի միջև ցանցում ստեղծագործության տարածման հնարավորության ընձեռումը.

բ) ստեղծագործության օրինական օգտագործման հնարավորության ընձեռումը:

Ակնհայտ է, որ նշված կարգավորումը համահունչ է ԵՄ Դիրեկտիվով ամրագրված մոտեցումներին և լիովին արտացոլում է Դիրեկտիվի եզրութաբանությունը: Թեպետ հայկական իրավակիրառ պրակտիկան առայժմ որևէ կերպ չի անդրադարձել ժամանակավոր վերարտադրության մեկնաբանության կանոններին, այնուամենայնիվ, կարծում ենք, որ ԵՄ-ի

²¹ *Stu Judgment Public Relations Consultants Association Limited (Appellant) v The Newspaper Licensing Agency Limited and others (Respondents)*, [2013] UKSC 18(April 2013), <https://www.supremecourt.uk/cases/docs/uksc-2011-0202-judgment.pdf>:

²² Տե՛ս նույն տեղում:

²³ UK Supreme Court asks Europe's top court to decide fundamental issues around internet browsing https://www.feldfisher.com/en/insights/uk-supreme-court-asks-europes-top-court-to-decide-fundamental-issues-around-internet-browsing?utm_source=chatgpt.com.

²⁴ *Stu Judgment Public Relations Consultants Association Limited (Appellant) v The Newspaper Licensing Agency Limited and others (Respondents)*, [2013] UKSC 18(April 2013), <https://www.supremecourt.uk/cases/docs/uksc-2011-0202-judgment.pdf>:

²⁵ Տե՛ս նույն տեղում:

իրավական պրակտիկան կարող է ծառայել որպես ուղեցույց նաև հայկական իրավակիրառ դաշտում՝ ժամանակակից վերարտադրության դեպքերի մեկնաբանության համար: Այս համատեքստում, հիմնական հետազոտությունում ներկայացված մեկնաբանության կանոնները կարող են լիարժեքորեն կիրառվել նաև հայկական իրավակիրառ պրակտիկայում:

Ամփոփագիր: Վերարտադրման իրավունքը հեղինակային և հարակից իրավունքների համակարգի ամենահիմնարկ և առանցքային իրավունքներից է:

Թվային դարաշրջանի տեխնոլոգիական զարգացումները զգալիորեն փոխակերպել են ինչպես վերարտադրման իրավունքի կիրառության, այնպես էլ դրա մեկնաբանության մոտեցումները: Ժամանակակից տեխնոլոգիաները հնարավորություն են տալիս հեղինակային իրավունքի օբյեկտների և կատարումների ամրագրումները վերարտադրել բազմազան ձևաչափերով ու եղանակներով՝ հաճախ ընդամենը մի քանի վայրկյանում ստեղծելով գրեթե անսահմանափակ քանակությամբ օրինակներ:

Այս համատեքստում թվային միջավայրի մարտահրավերները հաշվի առնելով՝ հոդվածը նպատակ ունի վերլուծել վերարտադրման իրավունքից նախատեսված բացառությունները, այն է՝ վերարտադրման կարճատև և հազվադեպ գործողությունները, որոնց համար անհրաժեշտ չէ իրավատիրոջ համաձայնությունը: Հաշվի առնելով, որ հայաստանյան իրավակիրառ պրակտիկան որևէ կերպ չի մեկնաբանել վերարտադրման իրավունքի բացառությունները, հոդվածի վերլուծությունները հիմնված են Եվրոպական խորհրդարանի և Հանձնաժողովի 2001 թվականի մայիսի 22-ի՝ «Տեղեկատվական հասարակությունում հեղինակային իրավունքի և հարակից իրավունքի որոշակի ասպեկտների ներդաշնակեցման վերաբերյալ» 2001/29/EC Դիրեկտիվի, ինչպես նաև Արդարադատության Եվրոպական դատարանի նախադեպային պրակտիկայի ուսումնասիրության վրա: Սա հատկապես կարևոր է այն հանգամանքի պայմաններում, որ ՀՀ օրենսդրությունը արտացոլում է վերարտադրման իրավունքի վերաբերյալ Դիրեկտիվի եզրութաբանությունը:

Հոդվածն առանձնացնում է կարճատև և հազվադեպ վերարտադրության մեկնաբանության Արդարադատության Եվրոպական դատարանի չափանիշները, որոնք կարող են կիրառելի լինել նաև հայկական իրավակիրառ պրակտիկայում՝ վերարտադրման իրավունքի արդիական մեկնաբանության նպատակով:

Annotation. The right of reproduction constitutes one of the most fundamental and central rights within the framework of copyright and related rights. Technological advancements in the digital age have significantly transformed both the practical application and interpretative approaches to this right. Contemporary technologies allow for the reproduction of copyright-protected works and performances in a wide array of formats and through various means—often enabling the creation of an almost unlimited number of copies within mere seconds.

In this context, and considering the challenges posed by the digital environment, the article seeks to analyze the exceptions to the right of reproduction, namely, the acts of temporary and transient reproduction that do not require authorization from the rights holder. Given the absence of any interpretative guidance on these exceptions within Armenian legal practice, the analysis relies on the provisions of Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonization of certain aspects of copyright and related rights in the information society, as well as on the case law of the Court of Justice of the European Union (CJEU). This approach is particularly relevant since Armenian legislation reflects the terminology and legal concepts set forth in the Directive with respect to the right of reproduction.

The article identifies and examines the interpretative criteria developed by the CJEU concerning temporary and transient acts of reproduction, which may serve as valuable guidance for the Armenian legal system in adopting a contemporary interpretation of the right of reproduction.

Аннотация. Право на воспроизведение является одним из основополагающих и ключевых прав в системе авторского и смежных прав.

Технологические преобразования цифровой эпохи существенно изменили как сферу применения, так и подходы к толкованию данного права. Современные технологии позволяют воспроизводить объекты авторского права и исполнения в самых различных форматах и способами, зачастую создавая практически неограниченное количество копий всего за несколько секунд.

В этом контексте и с учетом вызовов, обусловленных цифровой средой, настоящая статья направлена на анализ исключений из права на воспроизведение, а именно временных и эпизодических актов воспроизведения, которые не требуют согласия правообладателя. Учитывая, что в правоприменительной практике Республики Армения отсутствует какое-либо толкование указанных исключений, в статье рассматриваются положения Директивы 2001/29/ЕС Европейского парламента и Совета от 22 мая 2001 г. «О гармонизации некоторых аспектов авторского и смежных прав в информационном обществе», а также прецедентная практика Суда Европейского союза. Этот анализ особенно актуален в свете того, что законодательство Республики Армения воспроизводит терминологию и правовые концепции, содержащиеся в указанной Директиве, применительно к праву на воспроизведение.

В статье выделяются и подробно рассматриваются критерии, выработанные Судом Европейского союза при толковании временных и эпизодических актов воспроизведения. Эти критерии представляют собой ценный ориентир и могут быть использованы в правоприменительной практике Армении с целью обеспечения современного понимания права на воспроизведение.

Բանալի բառեր - հեղինակային իրավունք, հարակից իրավունքներ, կատարողներ, վերարտադրության իրավունք, բացառություններ:

Keywords: *copyright, related rights, performers, reproduction right, exceptions.*

Ключевые слова: *авторское право, смежные права, исполнители, право на воспроизведение, исключения.*

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Alexander, I., The Concept of Reproduction and the “Temporary and Transient” Exception, The Cambridge Law Journal, 68(3), 2009.
2. Aplin, Tanya F., ‘Reproduction’ and ‘Communication to the Public’ Rights in EU Copyright Law: FAPL v QC Leisure, King’s Law Journal, 22(1), 2011.
3. Bently, Lionel, Sherman, Brad, Gangjee, Dev, and Johnson, Phillip, Intellectual Property Law, Sixth Edition, 2022.
4. Infopaq International A/S v Danske Dagblades Forening, [2012] EUECJ C-302/10 (17 January 2012).
5. Judgment of the Court (Fourth Chamber), Infopaq International A/S v Danske Dagblades Forening (16 July 2009).
6. Judgment in Cases C-403/08 and C-429/08 Football Association Premier League and Others v QC Leisure and Others Karen Murphy v Media Protection Services Ltd, ECLI:EU:C:2011:631.
7. Judgment Public Relations Consultants Association Limited (Appellant) v The Newspaper Licensing Agency Limited and Others (Respondents), [2013] UKSC 18 (April 2013).
8. Pila, Justine, and Torremans, Paul, European Intellectual Property Law, Oxford University Press, USA, 2019.
9. Press Summary. Public Relations Consultants Association Limited (Appellant) v The Newspaper Licensing Agency Limited and Others (Respondents), [2013] UKSC 18.
10. Public Relations Consultants Association Ltd v Newspaper Licensing Agency Ltd, EU:C:2014:1195.

11. Rendas, Tito, Copyright, Technology and the CJEU: An Empirical Study, IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law, 49(2), 2018,

12. Rosati, Eleonora, Copyright at the CJEU: Back to the Start (of Copyright Protection), in H. Boshier and E. Rosati (eds.), Developments and Directions in Intellectual Property Law: 20 Years of The IPKat, Oxford University Press, 2023.

13. World Intellectual Property Organization, Guide to the Copyright and Related Rights Treaties Administered by WIPO: And Glossary of Copyright and Related Rights and Terms, WIPO, 2003, էջ 307.

Հովհաննիսյան Ա. - ԵՊՀ իրավագիտության ֆակուլտետի քաղաքացիական իրավունքի ամբիոնի դասախոս, իրավաբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ, էլիասցե՝ arpinehov@gmail.com:

Այվազյան Մ. - Իրավագիտության մագիստրոս, էլիասցե՝ ayvazyan.mariam@gmail.com:

Ներկայացվել է խմբագրություն 07.08.2025 թ., տրվել է գրախոսության 07.08.2025 թ., երաշխավորվել է Երևանի պետական համալսարանի քաղաքացիական իրավունքի ամբիոնի դասախոս, իրավաբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ Ա. Թավադյանի կողմից, ընդունվել է տպագրության 01.10.2025 թ.: